
Kwalitatief onderzoek Kwaliteitsafspraken

Inleiding

Op 9 april 2018 hebben de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de Vereniging Hogescholen (VH), de Vereniging van Universiteiten (VSNU), de Landelijke studentenvakbond (LSVb) en het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) het 'Sectorakkoord hoger beroepsonderwijs 2018' (verder: sectorakkoord) gesloten. Onderdeel van het sectorakkoord is dat alle hogescholen kwaliteitsafspraken formuleren die de kwaliteit van het onderwijs moeten verbeteren. Om deze afspraken waar te kunnen maken, stelt de minister middelen (studievoorschotmiddelen) beschikbaar die zijn vrijgekomen door de invoering van het leenstelsel. In het sectorakkoord is vastgelegd dat iedere instelling doelen en voornemens formuleert die zijn vertaald in concrete maatregelen.

Het regieteam kwaliteitsafspraken heeft in opdracht van het College van Bestuur het "Plan Kwaliteitsafspraken Fontys Hogescholen" opgesteld. In dit plan zijn de vijf doelen beschreven, die aansluiten bij vier thema's uit het sectorakkoord: intensiever en kleinschalig onderwijs, meer en betere begeleiding van studenten, studiesucces en verdere professionalisering van docenten.

Om vast te kunnen stellen of we als Fontys op koers liggen voor het behalen van de kwaliteitsafspraken is er een monitorpragraaf aan het plan kwaliteitsafspraken toegevoegd. Met dit plan worden zowel de ervaringen van de instituten, ervaringen van studenten en ervaringen van docenten opgehaald. De ervaringen van de docenten en van de studenten worden op een kwantitatieve en een kwalitatieve opgehaald.

In dit kader is afgelopen december, in opdracht van het programmateam kwaliteitsafspraken, een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de beleving van begeleiding van studenten rondom studiekeuze en persoonlijke ontwikkeling, de hybride leeromgeving en de professionalisering van docenten.

Management samenvatting

Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat wanneer het over begeleiding of over docenten gaat er veel belang wordt gehecht aan een persoonlijke benadering en krijgen van juiste informatie. De docenten en begeleiders moeten daarvoor makkelijk te bereiken zijn en er moet voldoende tijd beschikbaar zijn.

Wanneer het over de hybrideleeromgeving gaat zijn de studenten duidelijk. De verbinding met de beroepspraktijk kan niet sterk genoeg zijn mits het niet ten koste gaat van de theorie. Ook is het van belang dat de verbinding van de praktijk voor de studenten leidt tot het behalen van de leerdoelen.

Wervingsprocedure

De doelgroep van het onderzoek waren studenten vanuit de verschillende domeinen en studiejaar van Fontys. Om zoveel mogelijk respondenten te werven zijn de studenten zijn op drie manieren benaderd 1) Er is er aan de kwaliteitszorgmedewerkers van de instituten gevraagd om twee, bij voorkeur niet bestuurlijk actieve, studenten van hun instituut te benaderen voor deelname. 2) Er is een uitnodiging verstuurd naar alle studenten waarvan bekend is dat ze bestuurlijk actief zijn. En 3)

er is een groep studenten in de algemene ruimte van instituten in het economisch en in het technisch domein aangesproken om de spreiding van de respondenten groep te optimaliseren¹.

Respondenten

In totaal zijn 6 mannelijke studenten en 11 vrouwelijke studenten geïnterviewd uit verschillende studie jaren. De studenten waren afkomstig uit 10 verschillende instituten die daarmee de verschillende domeinen vertegenwoordigen (zie Tabel 1).

Domein	Economie			Techniek		Educatie	Mens en Maatschappij			
Instituut	FHC	FHMM	FFM	TNW	FHENG	FLOT	FPH	FSH	HRMenP	FHSS
Aantal	1	2	2	1	1	3	3	1	2	2

Tabel 1: Aantal respondenten per domein en instituut

Interviews

Om het de studenten zo veel mogelijk kans te geven om aan het woord te komen hebben we de respondenten verdeeld in drie zgn. focusgroepen. Deze groepen zijn verdeeld over drie tafels. Per tafel was er één onderzoeker en één notulist aanwezig. Om te zorgen dat de gesprekken zo min door unieke situaties bij instituten worden beïnvloed, hebben we bij de tafelindeling de studenten van dezelfde instituten van elkaar gescheiden. Het interview is opgedeeld in 3 delen die aansluiten bij de voornemens en de doelen zoals die beschreven zijn bij de kwaliteitsafspraken. 1) Begeleiding, waarbij het doel succesvol studeren centraal staat 2) Docenten en 3) Leren in én van de praktijk, waarbij het doel is dat iedere student in elke fase van de opleiding kan leren en onderzoeken op basis van echte praktijkcontexten. Bij de gesprekken stonden de vragen en de volgorde van deze vragen in grote lijnen vast (zie bijlage: Interviewleidraad). Om de mate van tevredenheid beter te kunnen vaststellen is er voorafgaand aan de vragen ook gevraagd om een rapportcijfer te geven in de vorm van een schriftelijke vragenlijst. Dit rapportcijfer was de start van een goed gesprek waarbij verder is gekeken dan alleen het cijfer.

De respondenten hadden de mogelijkheid om op elkaar te reageren, zodat de antwoorden rijker werden, met name waar het ging om ideeën voor verbetering. Ook had de interviewer de mogelijkheid om door te vragen op de antwoorden van de respondenten en beperkt af te wijken van de vastgestelde structuur (semi gestructureerd). De interviews duurden in totaal 1,5 uur.

Resultaten

Voor de beschrijving van de resultaten zijn de notulen in een document gezet en geanonimiseerd (Zie bijlage). De gegeven antwoorden zijn vervolgens onderverdeeld in thema's waarbij de het aantal antwoorden per thema als maat van importantie is genomen (zie vetgedrukte lettertype). Kenmerkende uitspraken zijn hierbij als 'quote' meegenomen in de resultaten.

Begeleiding

Voordat de studenten zijn bevraagd over verschillende vormen van begeleiding is de studenten gevraagd een beschrijving te geven van waar ze aan denken wanneer het over goede begeleiding gaat. Vrijwel zonder uitzondering gaven de studenten aan dat goede begeleiding om **persoonsgerichte aandacht** vraagt. Ook werd vertrouwen genoemd als essentiële voorwaarde.

¹ De studenten zijn voor aanvang van het interview op de hoogte gesteld van de voorwaarde dat het interview op een bandrecorder zou worden opgenomen waarbij ook is aangegeven dat de gegevens in geen geval terug te herleiden zullen zijn tot het individu. Tevens is de respondent gevraagd om toestemming voor benadering voor vervolgonderzoek. De respondent is hiervoor gevraagd een consentformulier te ondertekenen.

Daarnaast worden ook de **kennis en het empathisch vermogen** van de begeleider en de **beschikbaarheid/tijd** als elementen van goede begeleiding genoemd.

Doel en voornemen 1A) Fontys intensiveert de begeleiding van studenten, zodat iedere student de juiste studiekeuze kan maken.

De studenten waarderen de begeleiding t.a.v. studiekeuzes met een 7,1. De respondenten geven hierbij aan dat met name de **bereikbaarheid** van de begeleiding een rol speelt. Hierbij wordt, onder andere, genoemd dat er begeleiding is op het moment dat de student daar behoefte aan heeft. Zo zegt een van de respondenten *“Ik kan altijd wel een docent, ook al ken ik hem niet, aanspreken en die leidt mij wel naar de juiste persoon”*. Ook over de **kennis** van de begeleiders zijn de studenten tevreden. Hierbij wordt ervaren dat de begeleiders goed luisteren en het juiste advies geven.

Aan de andere kant zijn er ook studenten die minder tevreden zijn door **verkeerd/te weinig advies**. Dit heeft deels te maken met de beschikbaarheid van de begeleiding. Zo zegt een van de respondenten *“In hogere jaren moet je veel meer zelf uitzoeken en dat is wel een beetje jammer”*. Een andere student zegt daarover *“Het mag ook best wel van twee kanten komen, je hebt toch samen een samenwerking”*. Verbetering van deze punten wordt dan ook als tip gegeven. Ook zijn enkele respondenten ontevreden over de begeleiding. Deze studenten noemen niet alleen de begeleiding **onpersoonlijk**, ook de **deskundigheid** van de begeleider wordt genoemd *“Het is fijn om een studietoestel te hebben die ook iets van de opleiding zelf afweet. Dat vind ik wel belangrijk”*, aldus een van de respondenten.

Doel en voornemen 1B) Fontys intensiveert de begeleiding van studenten gericht op het expliciteren van de eigen talenten als student en de eigen ontwikkeling daarin, zodat zij in de eindfase van hun studie passende keuzes kunnen maken m.b.t. hun loopbaan.

Hoewel de studenten de begeleiding van het leerproces en het ontdekken van de talenten gemiddeld positief waarderen (7,4) zijn er in het gesprek ook verschillende verbeterpunten genoemd. Zo hebben enkele studenten aangegeven dat de **beschikbaarheid** van de begeleiding een belangrijk punt is. Een van de studenten zegt: *‘Als je met vragen zit ga je naar de docent toe en ze nemen echt de tijd voor je. Je moet wel zelf aan de touwtjes trekken, maar dan helpen ze je wel echt’*. Een tweede student geeft als voorbeeld: *‘Ik heb een SLB-er en die er maar twee dagen in de week is. Als ik iets heb op de andere dagen moet ik soms wel een week wachten voordat ik terecht kan’*. Andere studenten geven als verbeterpunt dat het advies altijd juist moet zijn. Een student vertelt dat hij een verkeerd advies heeft gekregen: *‘er was mij verteld dat het goed aansloot, maar dat viel mij tijdens de opleiding erg tegen’*.

Doel en voornemen 2. Authentieke leer- en onderzoekomgevingen. Fontys versterkt de ontwikkeling naar een authentieke leeromgeving in kwantitatieve en kwalitatieve zin, zodat iedere student in elke fase van de opleiding kan leren en onderzoeken op basis van echte praktijkcontexten.

Om een goed beeld te krijgen van dit thema is dit doel en voornemen in drie delen voorgelegd aan de studenten 1) leren in of van de praktijk, 2) De mate waarin de studenten met vraagstukken of opdrachten werkt vanuit de praktijk en 3) De mate waarin de student tijdens je opleiding in aanraking komt met de praktijk

-Leren in of van de praktijk:

De gesproken studenten geven aan dat ze het leren in of van de praktijk heel belangrijk vinden voor hun opleiding. Gevraagd naar een cijfer die dit belang weergeeft wordt er een gemiddeld een 9 gegeven.

De respondenten zouden tijdens de opleiding wel **meer praktijk willen**. Zo willen ze meer opdrachten in de praktijk uitvoeren en meer tijd aan stage kunnen besteden. Ook worden snuffelstages als voorbeeld gegeven om zo nog meer van de praktijk mee te krijgen.

In de praktijk wordt er echter ook **verschil tussen de stageplekken** ervaren waardoor het niet altijd past bij de leerstijl of het niveau. Een van de studenten zegt hierover *“Hoe verder je gaat hoe hoger het niveau moet zijn, maar ik moet wel bepaalde opdrachten doen waarvan ik denk dit ga ik in de praktijk dus nooit toepassen”*. Terwijl een andere student verteld *“In het derde jaar mochten we zelf een bedrijf benaderen. Nu moesten we zelf een probleem vinden, zelf bij een organisatie aankloppen en zeggen we hebben een oplossing voor je. Zo gaat het in het echte leven straks misschien ook”*

-De mate waarin de student met vraagstukken of opdrachten werkt vanuit de praktijk:

De studenten waarderen de **verbinding tussen het onderwijs en de praktijk** (gemiddeld 7,3). De verhouding tussen praktijk en theorie blijkt echter wel een zoektocht. De ene student wil meer praktijk terwijl de andere meer theorie zou willen. Bij de verbinding met de praktijk geven de studenten aan dat de opdracht moet **aansluiten bij relevante problemen** en dat de oplossing ook daadwerkelijk **gebruikt wordt of gebruikt kan worden**. Zo zegt een van de tevreden respondenten *“Je kunt je opdracht aanpassen aan de praktijk, dat is super gaaf en dat motiveert.”* Een minder tevreden student geeft aan *“Sommige vragen te algemeen zijn en niet zijn toegespitst op hetgeen waar voor is gekozen”*.

Respondenten geven aan dat de *mate waarin de studenten met vraagstukken of opdrachten werken vanuit de praktijk*, verbeterd zou kunnen worden door studenten **vaker stage** te laten lopen ipv praktijkvakken te laten volgen.

-De mate waarin de student tijdens de opleiding in aanraking komt met de praktijk:

De tevredenheid over de mate waarin de student in aanraking komt met de praktijk komt vooral voort uit het contact met docenten of consultants uit de praktijk. De studenten zijn hierover erg tevreden en gevende mate waarmee ze in aanraking komen met de praktijk gemiddeld een 8,1. Er worden dan ook niet veel verbeterpunten gegeven.

Doel en voornemen 3A) Docenten ontwikkelen hun coachingsvaardigheden om studenten te begeleiden bij hun persoonlijke ontwikkeling en persoonlijk leiderschap. 3B) Docenten vergroten hun vakinhoudelijke en onderwijskundige vaardigheden in samenwerking met collega's, studenten en werkveldpartners.

De doelen en voornemens op dit thema zijn van toepassing op docenten. Omdat de studenten niet één-op-één bevroegd kunnen worden over in hoeverre docenten hun coachingsvaardigheden ontwikkelen of hun vakinhoudelijke en onderwijskundige vaardigheden ontwikkelen, is de studenten gevraagd naar de kwaliteit van de docenten.

De kwaliteit van de docenten

Ook over de kwaliteit van de docenten zijn de studenten erg tevreden (gemiddeld 7,6). De aspecten die waarover enkele studenten niet tevreden zijn, zijn de **didactische vaardigheden**. Zo wordt een *ouderwetse lesstijl* genoemd maar wordt ook genoemd dat de docent *onervaren of niet vakkundig* is. Over de **inhoud** van de lessen zijn de studenten meer tevreden. Een van de respondenten beschrijft de lessen daarbij als *super inspirerend*. Docenten uit de praktijk missen volgens een respondent wel de kennis over de Fontys organisatie en de systemen. Zo zegt een student *“Er zijn soms heel goede docenten zijn met goede praktijkervaring. Die geven ook verschillende invalshoeken.”*

Conclusie

Uit de gesprekken met de studenten blijkt dat de studenten het belangrijk vinden om als individu benaderd te worden. Dit vraagt om een persoonlijke en een op maat gesneden benadering. Zowel de docenten als de begeleiders (SLB-ers) moeten goed te bereiken zijn. Ook moeten ze voldoende tijd uittrekken voor de studenten. Ingeroosterde begeleidingstijd is prima, zolang het maar voldoende is en er geen *one size fits all*-benadering wordt toegepast.

Passend bij het profiel van een Hoger Beroeps opleiding zijn de studenten duidelijk wanneer het over de hybrideleeromgeving gaat. De verbinding met de beroepspraktijk kan niet sterk genoeg zijn.

Daarbij moet de praktijk niet ten koste gaan de theorie. Ook is het van belang dat de verbinding van de praktijk voor de studenten leidt tot het behalen van de leerdoelen.

Komend jaar worden er weer gesprekken met studenten gevoerd. Samen met het beeld dat is te destilleren vanuit kwantitatief onderzoek kan er dan worden gekeken of de beleving van de studenten over de begeleiding van studenten rondom studiekeuze en persoonlijke ontwikkeling, de hybride leeromgeving en de professionalisering van docenten verbeterd.